

Ne dėl žalio vyno

Vilijos Mažintaitės išplėtota
lietuvių liaudies daina

Lietuvių liaudies dainose tankiai naudojamas žalios spalvos / žalumo įprasminimas, augalų, kurie žaliuoja ištisus metus garbinimas, tikėjimas jų gyvybingumu ir antgamtinėmis galiomis. Daina „Ne dėl žalio vyno“, daugiausia paplitusi Dzūkijoje, buvo dainuojama advento laikotarpiu, tačiau dainuodavo ją ir kitose Lietuvos vietovėse, bet truputį pakeistu vienu–kitu dainos posmu. Šioje, V. Mažintaitės harmonizuotoje dainoje pasakojama apie bernelį (mano mielas), kuris kėlėsi anksti ryte, prausėsi, vilkosi rūbus, balnojo žirgelį, išjojo į karužę ir ten žuvo. Visur kartojasi priedainis: „ne dėl žalio vyno, dėl žalio žolyno“ lyg būtų norima pabrėžti bernelio kelionės tikslas.

Dainoje vyraujanti „...žalia, gyvybės gamtoje spalva lietuvių folklore, mitologijoje, liaudies mene, papročiuose turėjo simbolinę maginę paskirtį. Tikėta, jog simboliai, susiję su žalia spalva, gali užtikrinti gyvybingumą, vaisingumą tiek gamtai, tiek žmogui ir turi lemiamą reikšmę virsmo apeigose... Žalia spalva simbolizavo amžinąją gyvybę, todėl tokios spalvos simboliai dažnai atliko ir apsauginę funkciją.“ rašo autorė Aušra Kavaliauskienė straipsnyje „Žalios spalvos simbolika lietuvių liaudies pasaulėžiūroje.

Žalias vynas – žymūs lietuvių tautosakos tyrinėtojai spėlioja, iš kur lietuvių dainose/ tautosakoje „žalias vynas“. Žalio vyno nėra, o jeigu tai būtų kitas lietuviškas gėrimas – gira, midus, alus ir netgi slavų atvežta degtine, tai irgi nėra vienas gėrimas nebūtų žalias. Remiantis įvairiais tyrinėjimais, tautosakininkai aiškina, kad žalias vynas – tai medis, vynmedis, bet vynmedžių lietuviai neaugino, tai ir tokia daina, apdainuojanti vyną, kaip žalią žolyną, greičiausiai yra nelietuviškos kilmės. Manoma, kad tai skolinys iš kaimyninių tautų, kuriose buvo apdainuojamas vyno medis, bet jeigu jis prigijo mūsų liaudyje, reiškia jis buvo svarbus ir mums, tik ne vyno–vynmedžio įvaizdžiu, o alkoholinio gėrimo – vyno reikšme. Taigi nenuostabu, kad mūsų dainoje, žaliu vynu galėjo būti pavadintas bet koks, greičiausiai švenčių metu vartotas gėrimas, todėl dainoje kaip tik ir sakoma, kad „ne dėl žalio vyno (gėrimo), dėl žalio žolyno (amžinos gyvybės, gamtos atbudimo ženklo). (A. Kavaliauskienė)

Žalias vynas lietuvių folklore turėjo ne tik ypatingo, gero, brangaus gėrimo, bet ir tokio pat vandens reikšmę. Pas močiutę mergelė žaliu vynu burnelę prausiasi, iš šulinio žalio vyno pasisėmė, Kūčių naktį vanduo virsdavo vynu, vestuvinėse dainose dažnai apdainuojama ir žalio vyno upė ar šaltinis. Vadinant gėrimą žaliu, galbūt buvo siekta ir žodžio magija jį paversti gyvybingumą, vaisingumą teikiančiu gėrimu.

Žalias žolynas – nors pirmoji žaluma pasirodydavo apie balandžio mėnesį, ir tuo laiku švęsta senoji pavasario sutikimo šventė, tačiau užtikrinti sėkmingą gyvybės gamtoje atgimimą buvo stengiamasi daug anksčiau. Jį nulemiantis magiškas laikas – Adventas–Kalėdos. Jau tuo laiku buvo simboliškai laukiama „atvažiuojančių žolynų“.

Lietuvių liaudies dainų vaizdiniai dažnai yra siejami su žalia spalva, netgi žalumo sąsajas

su vedybų, meilės tematika, gyvybingumo, virsmo ir atgimimo idėjomis. Su bernelio, mergelės jaunomis dienomis dainose dažnai tapatinamas ir medžio žaliavimas, o tie medžiai, kurie žaliuoja ištisus metus, buvo laikomi amžinojo gyvenimo rato simboliu. Vestuvinių dainų kontekste kaip simboliniai tarpininkai neretai iškyla žalias šilkelis (žalių šilkų šniūrelis), žalias tiltas, žalia kariatėlė, žalias laivelis. (Bronė Stundžienė)

Žaliais žolynais per sekmines puošdavo sodžiaus pirkias, klėtis, kiemo vartus. Darželiai būdavo išpuošiami daugiausia jaunais berželiais bei kitais žalumynais. Taip pat buvo puoštos ir bažnyčios, laukų kryžiai. Sekminėms į atlaidus žmonės važiuodavo irgi pasipuošę žalumynais. Per Sekmines, kaip ir per kitas gamtos atgimimą pažyminčias šventes, stalus puošė žalumynais, žaliais žolynais. Žolynai, gėlės, medžių šakos buvo naudojami ir kitomis kalendorinėmis šventėmis, bei šeimos tradicinėse apeigose: krikštynų metu, laidotuvių, vestuvių ir kt.

Taigi žalias žolynas, kuris apdainuojamas ir mūsų dainoje, buvo amžinos gyvybės, atsinaujinimo, atgimimo ir gyvenimo tęsios simbolis tiek gamtoje, tiek žmogaus gyvenime.

Žodynas	
sermėga (t. p. rudinė, milinė)	viršutinis storas milinis drabužis, dėvėtas daugiausia vyrų. Lietuvoje sermėgos dėvėtos iki XX a. pr.
vilytėlė	strėlė

Šaltiniai:

„Žalios spalvos simbolika lietuvių liaudies pasaulėžiūroje“ Aušra Kavaliauskienė
<https://etalpykla.lituanistika.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2002~1367156170279/J.04~2002~1367156170279.pdf>

„Iš dainų poetikos: vyno įvaizdis ir jo kontekstas“ Bronė Stundžienė
<https://www.liti.lt/failai/e-zurnalai/TD27/03%20Stundzenes.pdf>